

Üçüncü Haçlı Seferi Sırasında Frederick I. Barbarossa'nın Konya'yı İşgali ve Yağmalaması (17-23 Mayıs 1190)

Geliş Tarihi: 01/05/2020

Kabul Tarihi:25/06/2020

Makale Türü:Araştırma Makalesi

Atıf Bilgisi: Kaya, Seyfettin; “Üçüncü Haçlı Seferi Sırasında Frederick I. Barbarossa'nın Konya'yı İşgali ve Yağmalaması (17-23 Mayıs 1190)”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.1, Haziran 2020, ss.152-168.

Seyfettin KAYA*

Özet

Orta Çağ'da İslam dünyası ile Haçlılar arasında Orta Doğu ve Kudüs topraklarının hakimiyeti konusunda bir üstünlük mücadelesi yaşanmıştır. Kudüs'ü Müslümanların elinden almak amacıyla geldikleri Anadolu ve Arap topraklarında Müslümanların mallarını yağmalamışlardır. Selçukluların yaşadığı Anadolu coğrafyası Haçlılar ile Müslümanlar arasında yaşanan çekişmeye sahne olmuştur. Üçüncü Haçlı Seferi sırasında İngiltere kralı Richard I ve Fransa kralı Philip Auguste II Filistin'e denizden gelmeye çalışmıştır. Ancak Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa ise Anadolu güzergahını kullanarak karadan Orta Doğu'ya yönelmiştir. Alman imparatoru büyük bir ordu ile Anadolu'ya girmiş ve Konya önlerinde Türkiye Selçuklu hükümdarı Sultan II. Kılıç Arslan ile karşılaşmıştır. Bu sırada iyice yaşlanmış ve nispeten otoritesini kaybetmiş olan Sultan II. Kılıç Arslan, bir çekişme yaşanmaması için topraklarını oğulları arasında Türk devlet geleneklerine göre bölüştürmüştür. Dolayısıyla bu koşullar altında zayıflamış olan Türkiye Selçuklu Devleti ile Alman Haçlıları arasında Konya önlerinde yapılan savaşı, Sultan II. Kılıç Arslan'ın kuvvetleri kaybetmiş ve Konya şehri Alman Haçlıları tarafından işgal edilerek yağmalanmıştır. Üçüncü Haçlı Seferi sırasında Anadolu şehirleri ve özellikle Konya tahrip olmaktan kurtulamamıştır. Alman İmparatoru Frederick I. Barbarossa, Anadolu'nun tahrip edilmesinde ve Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya'nın işgal edilerek yağmalanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Haçlılar, Türkiye Selçukluları, Konya, Frederick I. Barbarossa, II. Kılıç Arslan

The Passage of the German Crusaders Through Anatolia During the Third Crusade and the Occupation of Iconium

Abstract

In the Middle Ages, there was a struggle for superiority between the Islamic world and the Crusaders regarding the domination of the Middle East and Jerusalem lands. They looted the property of Muslims in the Anatolian and Arab lands where they came to take Jerusalem from Muslims. The Anatolian geography, where the Seljuks lived, became the stage the conflict between the Crusaders and Muslims. During the Third Crusade, King of England Richard I and King of France Philip Auguste II tried to come to from the sea to Palestin. However, German emperor Frederick I. Barbarossa directed to the Middle East from the land using the Anatolian route. German emperor entered Anatolia with a large army and he encountered Sultan Qılıj Arslan II, who the ruler of the Seljuk State in front of Konya. Meanwhile, Sultan Qılıj Arslan II, who was thoroughly old and lost his authority relatively, divided his lands among his sons according to Turkish state traditions in order to avoid a conflict. Therefore, in front of Iconium, the war between the Seljuk State, who were weakened under these conditions, and the German Crusaders, Sultan Qılıj Arslan's II forces have been lost and Iconium city has been occupied by the German Crusaders and looted. During the Third Crusade, Anatolian cities and especially Iconium could not be saved from being destroyed. German Emperor Friedrich Barbarossa I played an important role in destroying Anatolia and occupying and looting Iconium, the capital of Seljuk State.

Keywords: Crusaders, Seljuks, Iconium, Frederick Barbarossa I, Qılıj Arslan II

Giriş

* Dr. Ö. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ortaçağ Tarihi Ana Bilim Dalı, ORCID No: 0000-0003-2181-5973, e mail: kaya_fdd23@hotmail.com.

Orta Çağ'da kutsal Kudüs topraklarına hâkim olma bahanesini kullanan Hristiyanlar, Anadolu güzergâhı üzerinden İslam dünyasına seferler düzenlemişlerdir. Avrupalı Hristiyanlar ilk iki Haçlı seferinde yalnız Anadolu güzergahını kullanırken, Üçüncü Haçlı Seferinde İngiltere kralı I. Richard (1189-1199) ve Fransa kralı II Philip Auguste (1180-1223) Akdeniz'de bulunan Sicilya ve Kıbrıs adalarını, Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa (1155-1190) ise yine Anadolu güzergahını kullanarak Orta Doğu'ya ulaşmaya çalışmışlardır. Bu girişim Haçlıların Orta Doğu topraklarına nispetten karadan ulaşmak için yaptıkları son girişim olacaktır. Esasen Anadolu'da Eski Roma yolunu kullanarak Orta Doğu'ya ulaşmak isteyen Alman imparatoru, Anadolu güzergahının yabancıysa değildir. Daha önce İkinci Haçlı Seferi sırasında Schwaben Dükü ve ileride tahta çıkacak olan vefiaht pens sıfatı ile amcası Alman İmparatoru III. Konrad (1138-1152) ile sefere iştirak etmiş¹ ve amcası Alman imparatoru III. Konrad ile birlikte Filistin topraklarına gelmişti. Ancak İkinci Haçlı Seferi neticesinde Hristiyanlar arasında Orta Doğu'ya gitme hevesi önemli ölçüde kırılmasına rağmen I. Barbarossa, Müslümanlar ile mücadele etme hırısından bir şey kaybetmemişti. Selahaddin Eyyubî'nin başarısı ve Kudüs topraklarının kaybedilmesi Avrupa'da herkesi şok etmiştir. Halk arasında artan heyecan gittikçe büyümüş ve Kudüs'ün geri alınmasına ilişkin yeni bir propaganda başlatılmıştır. Üzüntülerini şarkılar söyleyerek ve şiirler okuyarak dile getiren Hristiyanlar, sefer hazırlıklarını tamamlayan Avrupalı krallar ile birlikte gönüllü olarak doğuya yönelmişlerdir. Kudüs'ü geri alma arzusu ve Müslümanlara karşı duydukları düşmanlık Haçlıları hareket etmeye zorlamıştır. Çok uzak yerlerden olmalarına ve birçok zorlukla karşılaşmalarına rağmen karadan ve denizden düzenlenecek olan sefere iştirak etmekte tereddüt etmemişlerdir.² Diğer taraftan insanların Haçlı harekâtına katıldığı sırada akrabalık bağları sorgulanır ve daha çok erkeklerin akrabalarına bakma ve destek olmaları amacıyla sefere katılmalarına önem verilirdi. Bir Haçlı seferi olasılığı ortaya çıktığı zaman kimin sefere katılacağı, kimin geride kalacağı ve savaş sırasında kimin kimin arkasında duracağı belirlenirdi. Haçlı seferlerinde oğulların babalarına, kardeşlerin ağabeylerine ve yeğenlerin amcalarına eşlik etmeleri bir gelenek haline gelmişti. Bu sefer sırasında da Alman imparatoru, tahtını vekaleten oğlu VI. Henry'e bırakırken³, halefi ve diğer oğlu Swabia dükü Frederick von Schwaben'i kendisine refakat etmesi için sefere dahil etmiştir. Hatta sefer sırasında halefi ve oğlu Dük Schwaben'e birçok önemli diplomatik ve askeri sorumluluk da verecektir.⁴

İngiltere kralı I. Richard'ın ordusu Alman ordusu kadar büyük olmamasına rağmen, İngiltere ordusu yiyeceksiz bir şekilde karadan sefere çıkmayı tercih etmemiştir. Ancak Alman İmparatorunun ordusu daha önce aç ve susuz bir şekilde Haçlıların Anadolu'dan geçmelerine ilişkin örnekleri bildiği halde, bu zorluğa aldırış etmemiş, askerleri ve binek hayvanları için yiyecek ve su bulmak amacıyla karadan doğuya doğru ilerlemiştir.⁵

1. Frederick I. Barbarossa'nın Sefer Hazırlıkları İçin Yaptığı Diplomatik Girişimler ve Avrupa'dan Geçişi

Yeni bir seferin başlatılması için çok enerjik davranan Papa III. Clemens, Avrupa'da o sırada güçlü olan Fransa kralı II. Philip Auguste, İngiltere kralı I. Richard ve Almanya imparatoru Frederick I. Barbarossa'ya harekete geçmelerini istemiştir. Bu krallar sefere katılacaklarına dair söz vermelerine rağmen, doğuya nasıl gidecekleri konusunda bir fikre sahip değillerdi. Bu Haçlı seferine katılan krallar, geçmeleri gereken ülkelerin yöneticileri ile dostane ilişkiler kurmaya karar vermişlerdir. Fransa kralı II. Philip Auguste ve İngiltere kralı I. Richard deniz yoluyla Sicilya üzerinden sefere çıkmaya karar vermiş ve Sicilya kralı ile şartları iyi olan bir antlaşma yapmışlardır. Balkan yarımadası

¹ Willermus Tyrensis, *Haçlılar Türklere Karşısında (1143-1184)*, c. III, (Çev. Ergin Ayan), Kronik Kitap, İstanbul 2019, s. 48.

² Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Dünya Yayınları, İstanbul 1997, s. 149.

³ Simon Lloyd, *The Crusading Movement, 1096-1274, History of the Crusades*, Edited by Jonathan Riley-Smith, Oxford University Press, New York 1999, s. 50-51.

⁴ Alan V. Murray, "Frederick V of Swabia (1167-1191)", *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s. 478.

⁵ Miles Brown, "Frederick Barbarossa and His Lost Crusade: An Examination of His Death and its Impact on the Third Crusade", *https://www.academia.edu/6985038/Frederick_Barbarossa_and_His_Lost_Crusade_An_Examination_of_His_Death_and_its_Impact_on_the_Third_Crusade_Miles_Brown_History_309_Section_303_Professor* (E. T. 21.01.2020).

üzerinden doğuya kara yoluyla gitmek isteyen I. Barbarossa ise Bizans İmparatorluğu, Macaristan Krallığı, Sırp Krallığı ve Türkiye Selçuklu Devleti ile diplomatik girişimler başlatmıştır.⁶ Avrupa ve Anadolu'da geçeceği yollar üzerinde bulunan devletlerin idarecilerine elçiler göndermiş ve bir saldırıya maruz kalmadan ülkelerinden güvenle geçmek istediğini dile getirmiştir. Nitekim imparatorun bu talebine karşılık Alman kuvvetlerinin Bizans ülkesinden nasıl intikal edeceğini müzakere etmek üzere bir elçilik heyeti 1188 yılı sonbaharında Nürnberg'e gelmiş ve taraflar arasında bir antlaşma imzalanmıştır.⁷ Ancak I. Barbarossa, bu antlaşmaya rağmen Bizans'a güvenmiyordu. Bu güvensizliğinin bir sonucu olarak sadece Bizans ile değil, kutsal topraklara giden güzergâh üzerinde bulunan Bizans İmparatorluğunun düşmanları olan Sırlar, Bulgarlar ve Türkiye Selçukluları ile de müzakerelere girişmiştir.⁸ Öte yandan İkinci Haçlı Seferinde önemli ölçüde zarar gören ve diplomatik temas kurmanın önemini kavramış olan Türkiye Selçuklu hükümdarı Sultan II. Kılıç Arslan (1156-1192) başlayacak olan Üçüncü Haçlı seferinden de zarar görmemek için Bizans imparatoru gibi O da Nürnberg'e 1188'de bir elçilik heyeti göndermiştir.⁹

Alman imparatoru Friedrich I. Barbarossa 11 Mayıs 1189'da Regensburg'dan (Ratisbon), bağlarının güçlü olduğu ordusu ile seferini başlatmış ve bir süre sonra Macaristan topraklarından geçmiştir.¹⁰ Macar topraklarından sonra Alman ordusu Bizans topraklarına girmiştir. Alman imparatorunun güvensizliğinden dolayı Rumların hasımları ile müzakereler yürütmesi zaten Almanya ile ilişkileri iyi olmayan Bizans'ta büyük bir huzursuzluk yaratmıştır. Buna mukabil Almanya imparatorunun Bizans toprağı olan Filibe'yi düşman ülkesinde bir şehirmiş gibi işgal etmesi gerginliği tırmandırmıştır.¹¹ I. Barbarossa, Bizans imparatorunun düşmanı değildi, ancak eski ve güçlü bir rakibiydi. Bizans'ın düşmanı olan Türkiye Selçuklu Devleti ile iletişim halindeydi ve Balkanlarda Bizans'a bağlı topraklarda bazı vassal krallıkların bağımsız olmasını teşvik ediyordu. Bu durum Bizans ile Alman ilişkilerini koparma noktasına getirmiş ve kötü olan ilişkileri büsbütün derinleştirmiştir.¹² I. Barbarossa, Filibe'yi işgal ettikten sonra ordularının Anadolu'ya geçmesi için alınacak tedbirleri görüşmek üzere İstanbul'a gönderdiği elçileri Bizans imparatoru II. Isaakios Angelos (1185-1195) tarafından hapsedildi. Beklenmedik tavır karşısında Alman imparatoru, bir taraftan papadan Bizanslılara karşı yapılacak bir Haçlı seferi için izin isterken, bir taraftan da tahtta vekaletten bıraktığı oğlu VI. Henry'den Dimetoka'yı rehin almasını ve bir donanma ile İstanbul surları önüne gelmesini emretmiştir. Bu gelişmeleri, iki taraf arasında gergin bir muhabere izlemiştir. Birbirini sistemli ve ağır bir şekilde suçlamalar takip etmiştir. Daha önce İstanbul'u silah zoruyla zapt etmeye karar veren I. Barbarossa, bu düşüncesini tatbik etmek için Sırp ve Bulgar elçileri ile Edirne'de yeniden görüşmüş ve İstanbul istikametinde yola çıkmıştır.¹³ Süryanî Mikhail, Alman imparatorunun İstanbul'a karşı yürüdüğünü ve Rumları kendilerine tâbii edinceye kadar onlara karşı muharebe ettiğini, Alman kralının İstanbul üzerine gelip onlara karşı harp ettiğini ve kral ile onlar arasında barış yapıldığını vurgulamıştır.¹⁴ Alman ordusunun ve Avrupa'dan gelecek bir donanmanın İstanbul'u işgal etme ihtimali ortaya çıkınca Bizans imparatoru II. Isaakios, Edirne'ye (Adrianople) gelmiş bulunan I.

⁶ A. A. Vasiliev, *History of the Byzantine Empire (324-1453)*, Vol II, The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London 1971, s. 445; Philip K. Hitti, *Syria A Short History*, The Macmillan Company, New York 1959, s. 185.

⁷ Niketas Khoniates, *Historia (1180-1195)*, (Çev. Işın Demirkent), Dünya Yayınları, İstanbul 2006, s. 207.

⁸ Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, TTK, 7. Baskı (Tıpkıbasım), Ankara 2011, s. 376.

⁹ İkinci Haçlı Seferinde yapılan çatışmalardan Türkiye Selçuklu Devleti zarar görmüştü ve devam etmekte olan Üçüncü Haçlı seferinde tekrar zarar görmek istemiyordu. Bkz. G. A. Loud, "Frederick I Barbarossa of Germany (1122-1190)", *The Crusades An Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s. 472.

¹⁰ David Nicolle & Christa Hook, *The Third Crusade 1191: Richard The Lionheart, Saladin and The Battle for Jerusalem*, Osprey Punishing, New York 2005, s. 49.

¹¹ Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 377; Işın Demirkent, "Haçlılar", *DİA*, c. XIV, İstanbul 1996, s. 536. Alman ordusu Filibe'yi işgal ederken, Sicilya Kralı II. William da Bizans'a bağlı Selanik ve Durres topraklarına saldırmıştır. Bkz. Ernoul Bernard, *Chronique d'Ernoul, et de Bernard le Tresorir*, Par M. L. de Mas Latrie, Libraire de la Société de L'histoire de France, Paris 1871, s. 239, 246.

¹² David Nicolle, "The Third Crusade 1191", illustringed by Christa Hook, New York 2006, s. 15-16.

¹³ Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, c. III, (Çev. Fikret Işıltan), TTK, Ankara 1992, s. 12; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 377.

¹⁴ Süryanî Mikhail, *Vekayinâme 1042-1195*, (Çev. Hrant D. Andresyan), 1944, s. 285, 287-288.

Barbarossa ile bir antlaşma imzalamaya razı olmuştur.¹⁵ Sıkıcı ve uzun süren müzakerelerden sonra taraflar arasında 14 Şubat 1190 tarihinde bir barış antlaşması akdedilmiştir. Bu antlaşmaya göre; I. Barbarossa ve yanında bulunan kuvvetleri İstanbul Boğazı'ndan değil, Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu topraklarına geçecek, Bizans Alman ordusunun Anadolu'ya geçmesi için gemileri ile yardım edecek, II. Isaakios, Anadolu güzergahından geçişi sırasında Alman Haçlıların ihtiyacını karşılayacak ve buna mukabil Alman ordusu da Bizans'a karşı herhangi bir taşkınlık ve yağma harekâtına girişmeyecekti.¹⁶ Ayrıca bu müzakerelerden ziyadesiyle memnun kalan Alman İmparatoru, antlaşma imzalandıktan sonra İstanbul'a dönecek olan Bizans elçilerine II. Isaakios Angelos'a verilmek üzere bazı hediyeler göndermiştir.¹⁷

Bu sırada Türkiye Selçuklu Devleti'nde devam edegelen taht kavgaları neticesinde siyasi birlik bozulmuş ve Sultan II. Kılıç Arslan, 1189 yılından itibaren Aksaray ve Sivas topraklarını kontrol eden oğlu Kutbeddin Melikşah'ın kontrolü altına girmişti. Bu koşullar altında Türkiye Selçuklularının kendi toprakları üzerinden geçecek olan Alman ordusuna karşı koyma şansı yoktu. İçinde bulunduğu durumu çok iyi bilen II. Kılıç Arslan, Alman ordusunun Edirne'de (Adrianople) bulunduğu sırada elçilerini göndererek I. Barbarossa ile yeni bir antlaşma yapmıştır.¹⁸ II. Kılıç Arslan ve oğlu Kutbeddin Melikşah, Edirne'ye gönderdikleri elçileri vasıtasıyla Alman ordusunun Anadolu'dan güven içinde geçebileceğini ve ihtiyaçlarını para karşılığı satın alabileceğini bir antlaşma ile taahhüt etmişlerdir.¹⁹

2. Frederick I. Barbarossa'nın Anadolu'ya Geçişi ve Konya'ya Kadar İlerleyişi

Alman ordusu Bizans ile yapılan antlaşma gereği Mart 1190'da Gelibolu Yarımadası üzerinden Pisalılar ve Bizans gemilerinin yardımı ile Anadolu topraklarına geçmeye başlamıştır.²⁰ 22-28 Mart 1190 tarihleri arasında Gelibolu Yarımadası'ndan gruplar halinde Anadolu'ya 6 gün içinde geçmiştir.²¹ Alman imparatorunun seferini kayıt altına alan esas kaynağın yazarı olan Ansbert, bu konuda önemli bilgiler vermektedir. Buna göre Paskalya'nın ikinci gününden itibaren altı gün içinde Alman ordusu bir ihtişam içinde ve tam bir güven ortamında Gelibolu'dan Anadolu'ya geçiş yapmıştır. Altıncı günün sonunda Gelibolu'da kalan Alman ordusunun son grubu da Rumların trompet ve borazan sesleri eşliğinde Anadolu yakasına geçmiştir. I. Barbarossa, yanında tuttuğu on sekiz Rum rehineden on üçünü İstanbul'a geri gönderirken, geriye kalan beş rehineyi Alaşehir'e ulaştıncaya kadar elinde tutmuştur.²² Bu konuda bilgiler veren Abu'l-Farac ise Gelibolu Yarımadası'ndan Anadolu'ya geçen Alman ordusunun 200 bin atlı ve piyade kuvvetten meydana geldiğini ifade etmiştir.²³

Alman İmparatoru Friedrich I. Barbarossa, Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasına geçtikten sonra, kendisinden yaklaşık on beş asır önce buradan geçen Büyük İskender'in yolunu izleyerek ilerlemiştir.²⁴ Rumlarla yapılan antlaşmadan dolayı Bizans'ın Anadolu topraklarından geçtiği sırada Selçuklu sınırına kadar herhangi bir direnişle karşılaşmamıştır. Nitekim 1 Nisan 1190 tarihi

¹⁵ Runciman, *a.g.e.*, s. 12; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 377.

¹⁶ Ansbert, *Historia de Expeditione Frederici Imperatoris*, (İng. çev. G. A. Loud), *The Crusade of Frederick Barbarossa, The History of Expedition of the Emperor Frederick and Related Texts*, Ashgate Publishing Company, Surrey, 2010, s. 90-92; Niketas, *Historia*, s. 220-221; Runciman, *a.g.e.*, s. 12; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s. 377.

¹⁷ Niketas, *O City of Byzantium, Annals of Niketas Choniates*, Translated by Harry J. Magoulias, Wayne State University Press, Detroit 1984, s. 226.

¹⁸ Salim Koca, "Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?", *Akademik Bakış*, c. X, Sayı 20, Yaz 2017, s. 25; Ebru Altan, "Haçlı Ordularının Anadolu'da Selçuklu Topraklarına Son Girişi: İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", *Tarih Dergisi*, Sayı 68 (2018/2), İstanbul 2018, s. 20-21.

¹⁹ E. Eickhoff, "Friedrich Barbarossa Anadolu'da", *VII. Türk tarih Kongresi (Ankara 25-29 Eylül 1970) Kongre'ye Sunulan Bildiriler*, c. I, Ankara 1972, s. 270; Claude Cahen, *Osmanlıdan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarıcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2012, s. 57; Yusuf Ayönü, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, Ege Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2014, s. 102.

²⁰ Loud, *a.g.m.*, s. 473.

²¹ Niketas, *Byzantium*, 1984, s. 226; Niketas, *Historia*, s. 211-222.

²² Ansbert, *Historia*, s. 96.

²³ Gregory Abu'l-Farac (Bar Hebraeus), *Abū'l-Farac Tarihi*, c. II, (Çev. Ö. R. Doğrul), TTK, Ankara 1950, s. 452.

²⁴ Runciman, *a.g.e.*, s. XII, 12.

dolaylarında dinlenmek ve pazar yerinden ihtiyaçlarını karşılamak için Karabiga'da (Pegae) kamp kurmuştur. Ancak Karabiga kampından sonra ilerlemeye devam ettiği sırada Biga Çayı ve sularının yükselmesine aldırış etmeden Aveloica Nehri veya Angelokomites Deresi'ni (Gönen Çayı'nı) geçmeye çalışmış ve büyük bir hataya düşmüştür. 4 Nisan 1190'da birçok binek hayvan (at ve eşek), bir şövalye ve bir çocuğun nehir sularına kapılıp gitmesine seyirci kalmak zorunda kalmıştır. Hesapta olmayan bu doğal afetten etkilenen Alman ordusu zor anlar yaşamıştır.²⁵ Daha sonra alelacele bir şekilde bir çıkış yolu bulup bugünkü Balıkesir yakınlarında yer alan bir Bizans askeri yoluna intikal etmiştir.²⁶

Alman ordusu Bizans topraklarında rahatlıkla ilerleyişine devam ederek 6 Nisan 1190'da Ypomenon kenti (Soğuksu) ile Archangelos kenti arasında bir yer alan Manyas Kalesi'nde konuşlanmıştır.²⁷ 13 Nisan 1190'da günümüzde Manisa'nın Kırkağaç ilçesine bağlı Gelenbe Mahallesi olduğu tahmin edilen Kalamos²⁸ ve 21 Nisan 1190'da ise Alaşehir'e (Philadelpheia) ulaşmıştır.²⁹ Rum topraklarında intikal etmenin avantajını kullanarak 24 Nisan 1190'da günümüzde Denizli'nin Buldan ilçesi dolaylarında eski bir yerleşim yeri olan Tripolis'e gelmiştir.³⁰ Ancak Tripolis'in günümüzdeki Denizli'nin Buldan ilçesi dolaylarında eski bir yerleşim yeri olduğunu iddia eden Ramsey'in aksine bu konuda bilgiler veren Ansbert, kentin Buldan ilçesi dolayları değil de Manisa'nın Akhisar dolayları olduğunu ve Alman ordusunun geldiği bu noktada bir gün kaldığını ifade etmiştir. Ertesi gün yoluna devam eden Haçlılar, Bizans topraklarından çıkarak yavaş yavaş Türk sınırlarından içeri girmeye başlamıştır.³¹

Alman ordusu Bizans'ın Anadolu topraklarında rahatlıkla ilerlemesine rağmen, aynı şeyi Selçuklu toprakları içerisinde de yaptıklarını söylemek mümkün görünmemektedir. Türklerin şiddetli direnişiyi karşılayan Alman ordusu, Türkiye Selçuklu Devleti'nin sınır bölgelerinde yaşayan bazı Türkmenler tarafından 28 Nisan- 18 Mayıs 1190 tarihleri arasında zaman zaman saldırılara uğramıştır. Isparta Uluborlu'ya (Sozopolis) giden zorlu bir yolda 1 Mayıs 1190'da Türkmenler tarafından takip edilmiştir.³² Türkmenlerin takip ve yıpratma amaçlı saldırıları altında Uluborlu'dan sonra Miryokefalon dolaylarına gelinmiştir. Miryokefalon dolaylarında 1176 yılındaki savaşta öldürülen insanların kemiklerinin hâlâ yerlerde olduğu bu bölgede dar bir geçitte Türkmenlerin bir tuzak kurduğu haber alınmıştır. Gafil avlanmamak adına bu dağ geçidi yerine yeni bir güzergâh bulunmaya

²⁵ Ansbert, *Historia*, s. 96; Aveloica Nehri veya Angelokomites deresi ilgili bkz. Anna Komnena, *Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi: Malazgirt'in Sonrası*, (Çev. Bilge Umar), İnkılap Kitapevi, İstanbul 1996, s. 459; W. M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*, Adolph M. Hakkert Publisher, Amsterdam 1962, s. 163; Fatih Demir, *Orta Çağ Anadolu'sunda Denizli ile Konya Arasındaki Askeri Yol Güzergâhları (XII. Yüzyıl)*, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2018, s. 183.

²⁶ Runciman, *a.g.e.*, s. 12.

²⁷ Ansbert, *Historia*, s. 97; Günümüzde Balıkesir iline bağlı Manyas ilçesi yakınında yer alan Soğuksu Mahallesi (Eski Manyas) antik çağda Ypomenon veya Poimanenon olarak adlandırılmıştı. Bkz. Ramsay, *Asia Minor*, s. 157-158; *Türkçe aynı eser*, s. 170-171; Demir, *a.g.t.*, s. 183.

²⁸ Ansbert, *Historia*, s. 97; Ramsay, *Asia Minor*, s. 129; Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1960, s. 139; Demir, *a.g.t.*, s. 184.

²⁹ Ansbert, *Historia*, s. 97; *Magni presbyteri annales Reicherspergenses*, ed. Georgivs Heinricvs Pertz, *MGH SS 17*, Hannoverae, 1861, s. 513; *Epistola de Morte Friderici Imperatoris*, Neşr. A. Chroust, *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I*, *MGH Scriptores*, nova series, V, Berlin 1928, s. 174; İlk çağda Philadelpheia (Alaşehir) isminin kullanımı ile ilgili bkz. Ramsay, *Asia Minor*, s. 129-130; Runciman, *a.g.e.*, s. 12.

³⁰ Ramsay, *Asia Minor*, s. 83; Demir, *a.g.t.*, s. 185.

³¹ Ansbert, *Historia*, s. 99; *Magni presbyteri annales Reicherspergenses (Tageno'nun Günlüğü)*, ed. Pertz, s. 513.

³² Ansbert, *Historia*, s. 101; *Magni presbyteri annales Reicherspergenses (Tageno'nun Günlüğü)*, ed. Pertz, s. 513; H. J. Nicholson'ın çevirisini yaptığı kroniklerde Haçlıların Türk topraklarına giriş tarihi 27 Nisan 1190 tarihi olarak verilmektedir. Bkz. *Chronicle of the Third Crusade. A Translation of The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, (trc. H. J. Nicholson), Routledge, Londra and New York 2019, s. 60-61; Edgar N. Johnson, "The Crusades of Frederick Barbarossa and Henry VI", *A History of the Crusades: The Later Crusades, 1189-1311*, Vol II, General Editor Kenneth M. Setton, Edited By R. L. Wolff & H. W. Hazard, The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London, 1969, s. 111; *Uluborlu (Sozopolis) ile ilgili bkz. Ramsay, Asia Minor*, s. 78, 80, 130.

çalışılmıştır. I. Barbarossa'nın şansı yaver gitmiş, ele geçirdiği bir Türk tutsağın gösterdiği sarp ve çok yüksek bir patika olan dağ yolundan ordusunu büyük zorluklarla geçirmiş³³ ve Sultan Dağı'nı dolaşarak Akşehir'e ulaşmayı başarmıştır.³⁴

I. Barbarossa ve ordusu 7 Mayıs 1190'da büyük bir zorlukla geldikleri Akşehir'de (Philomelion veya Finimini) dinlenmek için bir kamp kurmuştur.³⁵ Alman ordusunun Türk topraklarına girdiği 28 Nisan 1190'dan sonra başlayan Türkmen saldırıları şimdiye kadar yıpratma amaçlıydı ve iki taraf arasında o ana kadar doğrudan sıcak bir temas yaşanmamıştı. Ancak Alman ordusunun Akşehir önlerinde konuşlanması ve muhtemelen Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya'nın tehdit edilir hale gelmesi Alman ordusu ile Türkiye Selçuklu Devleti güçleri arasında doğrudan ilk savaşın Akşehir önlerinde patlak vermesine yol açmıştır. Haçlı kroniğinde Selçuklu ordusu içinde Sultan'ın (muhtemelen Kutbeddin Melikşah) olduğu belli olan bir komutan öncülüğünde Selçukluların Akşehir önlerinde gerçekleşen savaşta şiddetli bir şekilde Haçlı karargahına saldırdığı ifade edilmektedir.³⁶

Alman Haçlı ordusu Selçuklu topraklarına girdiği sırada Türkiye Selçuklu Devleti Sultan II. Kılıç Arslan tarafından idare edilmekteydi. II. Kılıç Arslan, hükümdar olmakla birlikte, fiilî bir iktidâra sâhip değildi.³⁷ 1189'dan itibaren Konya'da ikamet eden Sivas ve Aksaray Meliki, oğlu Kutbeddin Melikşah, devletin kontrolünü ele geçirmiş ve babası II. Kılıç Arslan'ı adeta bir esir durumuna düşürmüştü.³⁸ Daha önce Nürnberg ve Edirne'de Almanlarla yapılan antlaşmalara uyacağı konusunda söz veren Kutbeddin Melikşah, büyük bir ihtimalle Selahaddin Eyyubî'nin kızıyla evlendikten sonra Almanlarla imzalanan antlaşmalara uymayarak Alman Haçlı ordunun Selçuklu topraklarından geçişine izin vermekte isteksiz davranmıştır.³⁹ Bu koşullar altında Kutbeddin Melikşah'ın Alman ordusunun Selçuklu topraklarından geçişini engellemesi gerekiyordu. Kardeşleri Uluborlu Meliki Giyâseddin Keyhüsrev ve Ankara Meliki Muhyiddin Mesut'un da desteğiyle bir ordu toplamayı başaran Kutbeddin Melikşah, Akşehir önlerinde bulunduğu sırada Alman ordusuna ani bir baskıla saldırmıştır.⁴⁰ İmparatorun oğlu Dük Schawaben tarafından idare edilen ordunun ilk kısmı aniden başlayan Selçuklu saldırılarına maruz kalmıştır.⁴¹ Bu konuda bilgiler veren Süryanî Mikhail, Türklerin, sultanın oğlu Melikşah ile beraber onlara (Alman Haçlılara) karşı birleştiğini ve muharebeye tutuştuğunu ve Türkmenlerin yenildiğini ifade etmiştir.⁴² İbn Şeddâd ise Alman imparatorunun Konya'ya yaklaştığında kuvvetlerini toplayan II. Kılıç Arslan'ın oğlu Kutbeddin Melikşah'ın ona saldırdığını, tarafların büyük bir savaşa giriştiğini, Alman imparatorunun galip geldiğini ve Kutbeddin Melikşah'ın ise büyük bir yenilgi aldığını vurgulamıştır.⁴³ Türk tarafında 4

³³ Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 22; Koca, *a.g.m.*, s. 25.

³⁴ Ebru Altan, "Haçlı Ordularının Anadolu'da Geçtiği Yollar", *Bellekten*, LXV/243, (2001), s. 581.

³⁵ Ansbert, *Historia*, s. 104; *Epistola de Morte Friderici Imperatoris*, Neşr. A. Chroust, s. 175.

³⁶ *Historia Peregrinorum*, neşr. A. Chroust, *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I, MGH Scriptores, nova series*, V, Berlin 1928, s. 159; Ali Sevim & Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi: Siyaset, Teşkilât ve Kültür*, TTK, Ankara 1995, s. 446.

³⁷ Osman Turan, *Selçuklu Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1969, s. 225.

³⁸ Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 21; Johnson, *a.g.m.*, s. 111; 1191 yılında Melik Kutbeddin Melikşah hayatını kaybetmiş ve Sultan II. Kılıç Arslan, en küçük ve en sevdiği oğlu olan I. Giyâseddin Keyhüsrev'in himayesinde ömrünün sonuna kadar yaşamıştır. Bkz. Alexios G. C. Savvides, "Qilij Arslan II of Rum (d. 1192)", *The Crusades An Encyclopedia*, Vol VI, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s. 999.

³⁹ Loud, *a.g.m.*, s. 474.

⁴⁰ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târîh*, c. XII, (Çev. A. Özeydin), İstanbul 1987, s. 51-52; Koca, *a.g.e.*, s. 26; Sevim & Merçil, *a.g.e.*, s. 446; Osman Turan, *Selçuklular ve İslâmiyet*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul 1980, s. 97; Sultan II. Kılıç Arslan'ın oğullarının Anadolu'da idaresini üstlendikleri yerlerle ilgili bkz. Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK, Ankara, 2000, s. 23-24; Giyâseddin Keyhüsrev'in Uluborlu'daki melikliği ilgili bkz. İbn Bibi, *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fi'l-umûri'l-'Alâ'iyye*, c. I, (Çev. Mürsel Öztürk), T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 31-41; *Selçuklu melikleri arasındaki mücadele için bkz. Yazıcızâde Ali, Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuznâme-Selçuklu Tarihi)*, Yay. Haz. Abdullah Bakır, Çamlıca Basım Yay. İstanbul, 2017, s. 180-183.

⁴¹ *Chronicle of the Third Crusade*, (trc. H. J. Nicholson), s. 61.

⁴² Süryanî Mikhail, *Vekayinâme*, s. 285.

⁴³ İbn Şeddâd, *en-Nevâdirü's-Sultaniyye ve'l-Mehâsinü'l-Yüsufiyye*, (trc. D. S. Richards), *The Rare and Excellent History of Saladin*, Aldershot 2002, s. 115.

veya 5 bin civarında kayıp verilmiş ve Selçuklu kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmıştır. Alman ordusu ise Selçuklular tarafından boşaltılmış olan Akşehir'i ateşe vermiş ve Türk kuvvetlerinin peşinden Konya'ya doğru ilerlemişlerdir.⁴⁴

3. Frederick I. Barbarossa'nın Konya'yı İşgali ve Yağmalaması (17 Mayıs- 23 Mayıs 1190)

Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa, Akşehir'den (Philomelion) doğuya giden yol üzerinden 17 Mayıs 1190'da Konya'ya ulaşmıştır. Açlık, susuzluk ve Türk okçularının saldırıları orduda kayıplara mâl olmaya başlamıştı. Yol boyunca naralar atarak Haçlı ordusuna saldıran Türk kuvvetleri, 60 kadar adamını kaybetmişti. Sultan II. Kılıç Arslan ve saray erkânı geri çekilmişlerdi.⁴⁵ Alman ordusu Konya'da bahçelik ve yeşil alan olan -muhtemelen Meram'a- girdiğinde, bol miktarda yiyecek, meyve ve su bulmuştur. O gece olağanüstü bir fırtına ve şimşek çakmalarına maruz kalmıştır.⁴⁶ Ertesi günün sabahı şehre nasıl girileceği konusu ele alınmıştır. Alman Haçlı kuvvetleri arasında şehre hücum edip etmeme konusunda bir görüş birliği yoktu. Alman ordusunun bir kısmı Türklerin açık alanda bile sürekli kendilerini rahatsız ettiğini, dolayısıyla Konya'nın askeri kuvvetlerle dolu olduğunu ve bir an evvel yola devam etmenin daha mantıklı olacağını söylerken, bu fikre katılmayan diğer bir kısım ise Türklerin Konya'dan sonra da kendilerini rahat bırakmayacağını, üstelik Kilikya'da bulunan Ermeni topraklarının çok yakın olmadığını, askeri kuvvetlerin iâşe ihtiyacını karşılamadan uzun süre yol alınmayacağını ileri sürüp böyle korkakça ölmektense cesurca savaşarak ölmenin daha iyi olacağını söylemişlerdir.⁴⁷ Esasen Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa, Konya'ya saldırma niyetinde değildi. Ancak Alman Haçlı ordusunda açlık, hastalık ve iâşe ihtiyacı had safhaya ulaşmış ve ordunun bu şekilde yol alması imkânsız hale gelmişti. Koşulları değerlendiren imparator, şehri işgal etmeye karar vermiştir.⁴⁸ İki kısma ayrılan Alman ordusunun bir bölümüne komutanlık yapan I. Barbarossa'nın şehrin dışında bulunan Selçuklu kuvvetleri ile savaşmasına, oğlu Dük Schawaben'ın kumandasındaki askeri birliklerin de Konya'ya hücum etmesine karar verilmiştir.⁴⁹ Sefere katılan din adamlarına ve diğer insanlara ise süvari kuvvetlerinin arasında bulunmaları ve açığa çıkmamaları, eğer Tanrı kendilerini zafere ulaştırırsa hiç kimsenin yağma hareketine girişmemesini ve ele geçirilecek malların savaştan sonra paylaşılacağı söylenmiştir. Hatta alınan bu son kararın ihlal edilmemesi için imparator I. Barbarossa tarafından bir emirname çıkarılmış, kesin bir zafer kazanılıncaya ve şehir ele geçirilinceye kadar askerlerin bir yağma hareketine girişmesi yasaklanmıştır.⁵⁰

Şehrin savunması ve Alman ordusunun püskürtülmesi için bir çaba içerisine giren Selçuklular ise birtakım tedbirler almaya başlamışlardır. Kutbeddin Melikşah, doğuya giderek Müslümanlarla savaşma arzusu içinde olan Alman ordusunu yıpratmak ve bu vesileyle kayınpederi Selahaddin Eyyubi'nin Haçlılara karşı kesin bir zafer kazanmasını sağlamak için herkesi savaşa davet etmiştir.⁵¹ İki gruba ayrılan Selçuklu ordusunun bir kısmının kent savunmasına, diğer bir kısmının ise şehrin dışında Haçlı ordusu ile savaşmasına karar verilmiştir. Sultan II. Kılıç Arslan ve oğlu Kutbeddin Melikşah bir süre sonra başlayacak olan muharebeyi Alâaddîn Tepesi'nin yakınındaki bir köşkten idare etmenin iyi olacağını düşünmüşlerdir.⁵² Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa, esaret altında bulunan elçisinin serbest bırakılırsa, yeni bir müzakere için Selçuklu tarafının bir elçilik heyeti gönderebileceğini söylemiştir. Selçuklular bu talep üzerine imparatorun isteğini yerine getirmeden, barış görüşmeleri için Alman ordugahına bir elçilik heyeti göndermiştir. Ancak bu çabayı samimiyetsiz ve zaman kazanmaya dönük bir manevra kabul eden Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa, oğluna yürüyüşe geçebileceği emrini vermiştir.⁵³

⁴⁴ Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 23.

⁴⁵ John B. Freed, *Frederick Barbarossa: The Prince and the Myth*, Yale University Press, New Haven and London 2016, s. 509; Runciman, *a.g.e.* s. 13; *Chronicle of the Third Crusade*, (trc. H. J. Nicholson), s. 62.

⁴⁶ Ansbert, *Historia*, s. 109; Johnson, *a.g.m.*, s. 112.

⁴⁷ *Historia Peregrinorum*, neşr. A. Chroust, s. 167; Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 23.

⁴⁸ Koca, *a.g.e.*, s. 26.

⁴⁹ Ansbert, *Historia*, s. 109; Johnson, *a.g.m.*, s. 112; Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 23.

⁵⁰ Ansbert, *a.g.e.*, s. 109.

⁵¹ *Chronicle of the Third Crusade*, (trc. H. J. Nicholson), s. 62.

⁵² Koca, *a.g.e.*, s. 26.

⁵³ Ansbert, *Historia*, s. 110.

Alman Haçlı ordusunda hareketlenmeler gören Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan, daha önce Edirne’de yürütülen barış müzakereleri sırasında Konya’ya rehine olarak getirilen imparatorun elçisi Wiesenbach Şövalyesi Gottfried’i⁵⁴ serbest bırakmıştır. Sultan II. Kılıç Arslan, Şövalye Gottfried’i serbest bıraktıktan sonra Haçlı ordusunu karşılamak için 600 kişilik bir kuvveti şehrin dışarına göndermiştir. Ancak Dük Schawaben’in öncülüğündeki Haçlı ordusunun ilk grubunu görünce Selçuklu kuvvetleri geri dönüp şehre ve kaleye sığınmak zorunda kalmıştır.⁵⁵ Ansbert tarafından verilen bu bilgiler Selçuklu kuvvetlerinin Alman ordugahına kadar gidip geri kaçtığı izlenimi uyandırmasına rağmen gerçekte durum hiç de öyle değildir. Bu konuda bilgi veren diğer Haçlı kronikleri Selçuklu kuvvetlerinin Alman Haçlı ordusu ile çarpıştığını dile getirmektedir. H. J. Nicholson’ın çevirisini yaptığı Üçüncü Haçlı Seferi kroniğinde, Sultan II. Kılıç Arslan’ın oğlu Kutbeddin Melikşah öncülüğünde, 18 Mayıs 1190 sabahında davullar ve borazanlar eşliğinde, 300.000 kişi veya daha fazla bir kuvvetle, Selçukluların korkunç bir gürültü ile Haçlı ordusuna saldırdığını dile getirilmektedir.⁵⁶ Bu konu da bilgi veren Niketas ise 18 Mayıs 1190’da Alman Haçlı ordusu ile Selçuklular arasında yapılan savaş hakkında şu bilgileri vermektedir;

“Türkler, Konya’nın etrafını kuşatan bahçeleri çevreleyen su yollarının yanına çok sık bir şekilde yerleştiler ve taştan örülü bahçe duvarlarını savunma aracı olarak kullandılar. Böylece Alman birliklerinin Konya’ya girmesini önleyebileceklerini düşündüler. Çünkü fevkalâde iyi okçuydular ve bir araya toplandıklarında ağır zırhlı atlılara zor arazide bile üstün gelebiliyorlardı. Ama plânları başarılı olmadı. Almanlar, Türklerin bahçe duvarları arkasında mevzilendiğini ve oradan âdeta bir yağmur gibi oklarını fırlattığını gördüler. Bunun üzerine Almanlar şunu yaptılar: Her şövalye ağır silahlı bir yaya askerini atının tergisine (eğerinin arkasına) aldı ve onları topluca Türklere saldırmak için duvarların üstüne bıraktılar. Yaya askerleri Türklere dövüştüler, atlılar da atlarının gidebildiği yere kadar ilerleyip Türklere saldırdılar. Türklerin pek çoğu orada hayatını kaybetti. Ancak pek azı kaçarak canını kurtarabildi.”⁵⁷

Alman Haçlı ordugahına yapılan saldırıdan sonra Dük Schawaben, babasından aldığı yürüyüş emri ile birlikte Konya şehrinin kapılarına kadar ilerlemiştir.⁵⁸ Alman ordusunun ilerlediğini gören şehre çok yakın bölgede bulunan halk da birtakım tedbirler almaya başlamıştır. Altın ve gümüş gibi değerli eşyalarını ve sığırları ile binek hayvanlarını yanına alan halk şehre sığınmıştır. Hatta vatandaşlar arasında uzun süre su ve yiyecek sıkıntısı yaşanmaması için de şehirde ve kalede bol miktarda tahkimat da yapılmıştır. Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra taraflar arasında muharebe başlamıştır. Dük Schawaben şehri ele geçirmeye çalışırken, babası Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa da gelişmelerden habersiz bir süre şekilde Meram bahçelerinin bulunduğu yerde beklemekteydi. Selçuklular çatışmalar sırasında o kadar şiddetli saldırıyorlardı ki Haçlı ordusu çok zor anlar yaşamıştır. Ancak son bir hücum ile Alman Haçlı ordusu, Selçuklu saldırılarını savuşturmayı başarmış ve üstünlüğü ele geçirmiştir. Sultan II. Kılıç Arslan ve yanında bulunan birlikler şiddetli bir direniş göstermelerine rağmen, Dük Schawaben’in sayıca üstün olması ve kararlı bir şekilde mücadele etmesi Selçukluların direnişinin kırılmasına yol açmıştır. Haçlı ordusu şehrin dış kapısına saldırmıştır. Orada kendilerine saldırmaya çalışan ve karşı koyan herkesi öldürmeye ve kaçmaya zorlamıştır. Ardından kuvvetli bir şekilde güçlendirilmiş kalenin kapısına kadar kaçan Selçuklu kuvvetlerini takip etmiştir. Bu durumu daha fazla sürdürmeyen Türk tarafının direnişi kırılmış ve Dük Schawaben şehri ele geçirerek halkın bir kısmını kılıçtan geçirmiştir.⁵⁹ Haçlı kroniğinde Konya’nın ele geçirildiği sırada bir kent içi savaşının olduğu dile getirilmiştir. Bu kronikte Selçukluların çok fazla kalabalık olmalarından dolayı hiçbir yere kaçamadıklarını ve yapılan kent içi savaşta kılıçların çekilemediği, yayların kırıldığı ve okların atılamadığı, çok yakın bir mesafede mücadele edildiği vurgulanmıştır.⁶⁰

⁵⁴ Ansbert, *Historia*, s. 103; Johnson, *a.g.m.*, s. 91; Cahen, *a.g.e.*, s. 56-57.

⁵⁵ Ansbert, *Historia*, s. 110; İbn Şeddâd, *en-Nevâdirü’s*, s. 115.

⁵⁶ H. J. Nicholson’ın çevirisini yaptığı Üçüncü Haçlı Seferi kroniğinde, Alman Haçlı ordugahına saldıran Kutbeddin Melikşah’ın kuvvetlerinin 300.000 kişiden oluştuğunu ifade etmesi biraz abartılı olmalıdır. Bkz. *Chronicle of the Third Crusade*, (trc. H. J. Nicholson), s. 62.

⁵⁷ Niketas, *Historia*, s. 226.

⁵⁸ Ansbert, *Historia*, s. 110.

⁵⁹ Ansbert, *Historia*, s. 110-111.

⁶⁰ *Chronicle of the Third Crusade*, (trc. H. J. Nicholson), s. 63.

Alman Haçlı ordusunun saldırıları sonunda düşen Konya şehri bir yağma hareketine sahne olmuştur. Meram bahçelerinde şehrin ele geçirildiği haberini alan I. Barbarossa, oğlu Dük Schawaben'in kenti ele geçiren kuvvetlerin yanına gelmiştir.⁶¹ Şehrin içine girmeden önce hayatını kaybeden Haçlı askerlerinden dolayı cennetteki babamızın (İsa Mesih'in) sevgisi için çok zor bir yerde olan Hristiyan ordusunun Antakya'ya güvenli bir şekilde ulaşması gerektiğini ifade eden bir konuşma yapmıştır. Daha sonra ordusunu arkasına alarak şehre giriş yapmıştır. Dük Schawaben ve Haçlı askerleri imparatorlarını coşku ile karşılamışlardır. Sağa sola saldırarak karınlarını doyuran Haçlı ordusu, Selçuklu kentini yağma hareketine girişmiştir. Alman Haçlı ordusu kentte bulunan buğday ve arpa depolarına saldırarak halkın tahıl ambarlarını talan etmiştir. Daha sonra Türk halkının evlerine giren Haçlılar altın, gümüş ve kıymete haiz ne kadar eşya varsa hepsini yağmalamışlardır. Hatta Sultan II. Kılıç Arslan'a ait iki saray ve oğlu Melik Kutbeddin Melikşah'ın eşinin çeyizinin de yağmlandığı ileri sürülmektedir. Özellikle 1187 yılında Kutbeddin Melikşah ile nişanlandıktan sonra Konya'ya çeyizi getirilen Selahaddin Eyyubi'nin kızına ait olduğu ileri sürülen eşyaların da Haçlı askerleri tarafından yağmalanması dikkat çekicidir.⁶² Bu yağma hareketi sırasında Haçlıların ele geçirdiği ziynet eşyaları ile kıymete haiz diğer malların değerinin 100 bin marktan daha fazla olduğu ve Selahaddin Eyyubi tarafından Haçlılara karşı paralı asker toplanması için gönderilen 10 bin markın da Kutbeddin Melikşah'ın sarayından çalındığı ileri sürülmüştür.⁶³ Haçlı kroniğinde Kutbeddin Melikşah'ın sarayının yağmlandığı, orada bulunan değerli ziynet eşyaların ele geçirildiği, Selahaddin Eyyubi tarafından kendilerine karşı askeri kuvvetler toplanması için gönderilen paraya el konulduğu, binek hayvanlara (eşek, katır ve at), şaraplara ve yağlara el konulduğu dile getirilmiştir.⁶⁴ Başka bir Haçlı kroniğinde ise Hristiyanların yol boyunca uğradıkları saldırılardan dolayı şehrin ele geçirilmesinden sonra yanan öfkelerini tatmin ettikleri vurgulanmıştır.⁶⁵

Alman ordusunun Anadolu topraklarında ilerlemesi ve Kutbeddin Melikşah'ın Selahaddin Eyyubi'nin kızı ile evlenmesi sonucunda Nürnberg ve Edirne antlaşmalarının ruhuna aykırı hareket etmesi Frederick I. Barbarossa ile Sultan II. Kılıç Arslan arasında yakınlaşmayı düşmanlığa çevirmiş olmalıdır. Eyyubiler ile doğal bir müttefik haline gelen Sultan II. Kılıç Arslan, Konya'nın işgalinden önce Alman ordusu ile ilgili haberleri Selahaddin Eyyubi'ye bildirmekteydi. Hatta Selahaddin Eyyubi'ye Alman ordusunun ülkesinden geçmesine mâni olacağını vaat ediyordu. Ancak Konya'nın Alman Haçlıları tarafından ele geçirilmesinden sonra verdiği sözü tutamayan ve Alman ordusuna mâni olamayan Sultan II. Kılıç Arslan, Selahaddin Eyyubi'den özür dilemek zorunda kalmıştır.⁶⁶ Diğer taraftan Selahaddin Eyyubi'den özür dileyen tek kişi Sultan II. Kılıç Arslan değildir. Muhtemelen politik çıkarları gereği Bizans imparatoru II. Isaakios Angelos'un da Eyyubilerle yakınlaştığı iddia edilebilir. Alman ordusunun Anadolu'daki ilerleyişi durdurulamadığı için II. Isaakios'un da Selahattin Eyyubi'den özür dilediği iddia edilmektedir. Bu konuda bilgiler veren İbn Kesir, Müslümanlara yapılan kötülüklerden dolayı Bizans İmparatorunun Selahaddin Eyyubi'ye bir mektup yazarak özür dilediğini, kendi rızası olmadan Alman ordusunun ülkesinden geçip gittiğini, askerlerinin çokluğu nedeniyle onlara karşı koyamadığını, Cenâb-i Allah'ın, Almanları her mekânda helak edeceğini sultana bildirmiştir.⁶⁷

Alman Haçlı ordusu 18 Mayıs 1190'da şehrin idaresini ele geçirmiştir. Ancak Konya kalesi hâlâ alınmadığı için şehre yerleşen askerler adeta ordugahı buraya taşımışlardır. Sultan II. Kılıç Arslan, bir sonraki gün 19 Mayıs 1190'da şehri işgal eden I. Barbarossa'a elçiler göndererek yeni bir barış yapma teklifinde bulunmuştur.⁶⁸ Haçlı kroniğinin ifade ettiğine göre, kendisinin bulunduğu Konya kalesi hariç, şehrin geriye kalanın Haçlı ordusunun eline geçtiğini gören Sultan II. Kılıç Arslan, yaşananlardan dolayı bir sorumluluğunun olmadığını ve tüm suçun oğlu Melik Kutbeddin Melikşah'a

⁶¹ Demir, *a.g.t.*, s. 207-208.

⁶² Ansbert, *Historia*, s. 111; Demir, *a.g.t.*, s. 208.

⁶³ Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 24.

⁶⁴ *Historia Peregrinorum*, neşr. A. Chroust, s. 170.

⁶⁵ *Chronicle of the Third Crusader*, (trc. H. J. Nicholson), s. 63.

⁶⁶ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, s. 53.

⁶⁷ İbn Kesîr, *el Bidaye ve'n-Nihaye*, c. XIII, (Çev. Mehmet Keskin), Çağ Yayınları, İstanbul 1995, s. 43-47.

⁶⁸ *Historia Peregrinorum*, neşr. A. Chroust, s. 170; Demir, *a.g.t.*, s. 208.

ait olduğunu bildirerek, imparatorun barış yapılmasını istemiştir.⁶⁹ İmparator, daha gidecek uzun bir yolu olduğunu düşünerek konuyu prensleri ve güvendiği adamları ile müzakere etmiş ve gelen Selçuklu elçilik heyetine şöyle seslenmiştir:

“Sultan, imparatorluğumuzla uzun zamandır sahip olduğu dostluğa uygun bir şekilde elçiler gönderdi, bizi topraklarına davet etti, bize ve ordumuza güvenli bir geçiş ve iyi pazar yerleri vaat etti. Dahası Edirne’de (Adrianople’de) bulunduğumuz sırada hem sultan hem de oğlu elçiler göndererek bu topraklardan daha önce geçenlere yapmadıkları kadar büyük ve faydalı vaatlerde bulundular. Ancak bize vaat ettiklerini yerine getirmek yerine garip savaş çığıllıkları ile dostluğumuzla bağlaşmayacak şekilde büyük Melik öncülüğünde tüm cesaret ve gücüyle saldırdılar. Bizi arılar gibi kuşatmalarına rağmen onları diken ateşi gibi söndürdük, yine de Tanrı’mızın yardımıyla şehri ele geçirdik”... “Ancak Roma imparatoru her zaman ‘merhametli ve adaletli’ olmalı ve topraklarınızdan güvenli bir şekilde geçmeyi, bizi muhafazaya rehin vermeniz ve pazarlarınızdan yararlanmayı sağlamanız koşuluyla sizinle görüşebiliriz.”⁷⁰

Selçuklu elçileri I. Barbarossa’dan bu bilgiyi aldıktan sonra bu haberi Sultan II. Kılıç Arslan ve oğlu Kutbeddin Melikşah’a ulaştırdılar. Bu konuda bilgiler veren Niketas, şehrin (Konya’nın) ele geçirilmesinden sonra II. Kılıç Arslan ile yeni bir antlaşmaya varıldığını ve şehirde büyük pazarlar kurularak Haçlıların yiyecek, at ve diğer ihtiyaçlarını sağlaması için imkân verildiğini ifade etmiştir.⁷¹ İbnü’l Esir’in ifade ettiğine göre imparatorun antlaşmadan sonra sultana hediyeler gönderip ‘Biz senin ülkeni işgal etmek maksadıyla gelmedik, gayemiz Kudüs’e gitmektir’ dediğini ve halktan ihtiyaç duydukları erzakı ve diğer eşyayı almaları için izin istediğini ve sultanın da bunu kabul ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca Kutbeddin Melikşah’tan da halkın kendilerine mâni olmaya kalkışmaması için emir vermesini ve bir grup emîri de rehine olarak kendilerine teslim etmesini istemiştir.⁷²

Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa ile Sultan II. Kılıç Arslan arasında 19 Mayıs 1190’da bir antlaşma sağlanmıştır.⁷³ Haçlı kroniği, Konya’da üç veya dört gündür süren savaşlar sırasında çok kişinin öldüğünü ve ceset kokularının rahatsızlık verici bir boyuta ulaştığını antlaşma imzalandıktan sonra bir an önce şehirden çıktıklarını aktarmıştır.⁷⁴ Alman Haçlı ordusu şehirden ayrıldıktan sonra daha önce kamp kurulduğu Meram bahçelerine geri çekilmiştir. Burada Türkler tarafından kurulan pazarlarda Haçlı askerleri ihtiyaçları mukabilinde alış-veriş yapmışlardır. Binlerce hayvanlardan eşek hariç, altı binden fazla at ve katır satın almışlardır. Tereyağı ve peynirin yanı sıra et ve ekmeğin tedarik etmişlerdir. Böylece Alman Haçlı ordusu baştan başa yeniden donatılmış oldu.⁷⁵

Alman Haçlı ordusu 23 Mayıs 1190 tarihine kadar Konya’da kalmıştır. Bu tarihte Konya’dan ayrılarak geriye kalan yoluna devam etmek için güneye doğru hareket etmiştir.⁷⁶ İbnü’l Esir’in kaydettiğine göre, Alman Haçlı ordusu Konya’dan ayrılmadan önce, Almanlardan çekinen Kutbeddin Melikşah’ın, sevmediği 20 küsur emîrini Haçlılara teslim ettiğini, Almanların bu emîrleri yanlarına alarak yola koyulduklarını, yol boyunca hırsızların ve diğerlerinin Haçlı ordusuna saldırmaktan geri kalmadığını, Alman imparatorunun kendisine mâni olmaya çalışan emirleri tevkif edip zincire vurduğunu ve bu emîrlerin bir kısmının esir olarak öldüğünü, bir kısmı ise fidye ödeyerek hayatını kurtardığını ifade etmiştir.⁷⁷ Haçlı kroniğinin bildirdiğine göre Konya’dan ayrılıp güneye doğru gidilen yollarda Haçlı ordusu saldırıya uğrayınca, kendileri ile beraber götürülen Selçuklu rehinelere sorguya çekilmiştir. Sorgu sırasında rehinelere, hükümete tabii olmadıklarını ve başı boş dolaşan ve evi barkı olmayan insanlar olduklarını ve Haçlı ordusuna saldıranların mallarının peşinde olduklarını iddia etmişlerdir.

⁶⁹ *Chronicle of the Third Crusader*, (trc. H. J. Nicholson), s. 63; O dönemde Konya Kalesi hakkında bilgi edinmek için bkz. Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, TTK, Ankara 1958, s. 33.

⁷⁰ Ansbert, *Historia*, s. 112-113; Üçüncü Haçlı Seferine iştirak eden Friedrich Barbarossa’nın lordlarından biri de Kalden Hery’dir. Bkz. Alan V. Murray, “Henry of Kalden”, *The Crusades An Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s. 573.

⁷¹ Niketas, *Historia*, s. 226-227.

⁷² İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, s. 52.

⁷³ Ansbert, *Historia*, s. 111.

⁷⁴ *Historia Peregrinorum*, neşr. A. Chroust, s. 171.

⁷⁵ Ansbert, *Historia*, s. 113; Eickhoff, *a.g.m.*, s. 270.

⁷⁶ Ansbert, *Historia*, s. 113.

⁷⁷ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, s. 52; İbn Şeddâd, *en-Nevâdirü’s*, s. 115.

Ayrıca yine bu kronikte belirtildiğine göre yaşanan bu savaşlar sırasında 22 bin tane Türk'ün kılıçtan geçirildiği ileri sürülmüştür.⁷⁸

Alman Haçlı ordusu Konya'dan Kilikya'ya doğru ilerlediği sırada iyice yaşlanmış olan I. Barbarossa, Haziran 1190'da sıcak bir günde yıkanmak için Göksu nehrine girmiştir. Muhtemelen nehirde yıkandığı sırada ölümcül bir kalp krizi geçirmiştir. Haçlı ordusunun bir kısmı üzüntü ve umutsuzluk ile birlikte oradan ülkelerine geri dönerken, geriye kalan bir kısım ise imparatorun oğlu Dükü Schawaben ile birlikte Antakya yoluyla Akka'ya ulaşmak için yola devam etmiştir.⁷⁹ Bu konuya değinen kaynaklar önemli bilgiler vermektedir. Ernoul, kendi kroniğinde Almanya İmparatoru Frederick I. Barbarossa'nın, büyük bir ordu ile doğuya doğru geldiğini, 9 Haziran 1190'da Ermeni topraklarında hayatını kaybettiğini aktarmıştır.⁸⁰ Süryani Mihail ise Alman imparatorun nehirde yıkanırken boğulup hayatını kaybettiğini ve naaşının oğlu tarafından Antakya'ya nakledildiğini dile getirmiştir.⁸¹ 21 Temmuz 1190'da Antakya'ya ulaşan Dük Schawaben, babasının sirkeye yatırılmış olan naaşının çürümeye başladığını görmüş ve onu Kudüs'e taşımaktan vazgeçerek Antakya katedraline gömüştür. Haçlı ordusu iki aya yakın Antakya'da kaldıktan sonra ağustos sonunda tekrar yola koyulmuş ve 4 Ekim 1190'da Akkâ önlerine ulaşmıştır.⁸² Böylece büyük bir heyecan ile Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa ve oğlu Swabia dükü Friedrich von Schawaben tarafından başlatılmış olan Üçüncü Haçlı Seferi'nin karadan seyreden harekâtı sona ermiştir.

SONUÇ

Üçüncü Haçlı Seferi sırasında kara yoluyla Akka topraklarına ulaşmayı arzulayan Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa ve oğlu Swabia dükü Schawaben Avrupa ve Anadolu topraklarından geçmeye çalışmışlardır. Haçlı seferleri sırasında Alman ordusu daha önce Anadolu Türk topraklarından geçmenin zorluğunu tecrübe ettiği halde deniz yolunu tercih eden İngiltere ve Fransa'nın aksine, yiyecek bulmak ve Bizans İmparatorluğu ile yaşanan birtakım sıkıntıları gidermek için kara yolunu kullanmayı tercih etmiştir. Alman ordusu Balkanlar ve Bizans topraklarından geçerken Bizans'ın burada bulunan vassal krallıklar ile ilişkilerinin iyi olmaması Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa'nın çok büyük bir zorluk yaşamadan Gelibolu önlerine kadar ilerlemesine olanak sağlamıştır. Ancak Alman ordusu Gelibolu'dan Asya'ya geçtikten sonra Anadolu'da Selçuklu toraklarından ilerleyişi Balkanlardaki ilerleyişi kadar kolay olmamıştır. Özellikle Alman Haçlı ordusu Bizans'ın Anadolu topraklarını geçtikten sonra girdiği Türk topraklarında sıkıntılar yaşamaya başlamıştır.

Birinci ve ikinci haçlı seferlerinde Avrupalı kralların ve kontların Anadolu'dan geçişine çok fazla müsamaha gösterilmemişti. Ancak Üçüncü Haçlı Seferi'nin yapıldığı sırada Türkiye Selçuklu Devleti meliklerinin içinde bulunduğu taht kavgalarının otoriteyi önemli ölçüde zayıflatması ve daha önce yapılan İkinci Haçlı Seferi sırasında Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıpranmış olması, Sultan II. Kılıç Arslan'ın tavizkar bir tutum sergilemesine neden olmuştur. Nitekim Sultan II. Kılıç Arslan, Alman I. Barbarossa ile Nürnberg ve Edirne'de antlaşmalar imzalanmış ve Alman Haçlı ordusunun kendi ülkesinden geçişine izin vermiştir. Bu suretle Türkiye Selçuklu Devleti, Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa ile bir antlaşma imzalayarak kendi siyasi varlığını korumaya çalışmıştır.

Üçüncü Haçlı Seferi sırasında Konya'nın işgali ve yağmalanması hedeflenmemiştir. Ancak Bizans'ın topraklarını geçtikten sonra Türkiye Selçuklu Devleti'nin topraklarına giren Alman ordusu, iase ihtiyacı ve yiyecek sıkıntısı çekmeye başlamıştır. Binlerce kilometre uzaktan gelen Alman Haçlı ordusu, günlerce aç, susuz ve yorgun bir şekilde Konya'ya kadar intikal etmiştir. Kutbeddin Melikşah'ın babası Sultan II. Kılıç Arslan'ı yanlış yönlendirmesi ve Alman imparatoru ile imzalanan antlaşmalara uymaması Konya'nın işgaline giden sürecin başlamasına neden olmuştur. Kutbeddin Melikşah hem kayınbabası Selahaddin Eyyubi'ye karşı giden Alman ordusunu durdurmak hem de o

⁷⁸ *Chronicle of the Third Crusader*, (trc. H. J. Nicholson), s. 64.

⁷⁹ Jeffrey Ashcroft, "Germany", *The Crusades An Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s. 522; M. Canard, "Cilicia", *The Encyclopaedia of Islam (EI²)*, Vol II, E.J. Brill, Leiden 1991, s. 37; Smith Sonian, *Journey an Illustrated History of Travel*, New York 2017, s. 78.

⁸⁰ Ernoul Bernard, *Chronique*, s. 239.

⁸¹ Süryani Mikhail, *Vekayinâme*, s. 287-288.

⁸² Altan, "İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)", s. 25.

sırada Alman ordusunun kendi toprakları üzerinde bulunmasından dolayı avantajlı bir durumda olduğunu düşünerek yeni bir politik tutum sergilemiş ve Alman imparatoruna karşı verdiği taahhütleri yerine getirmemeye başlamıştır. Bu koşullar altında daha fazla ilerleyemeyeceğini kendi komutanları ile müzakere eden Alman imparatoru Friedrich I. Barbarossa, Konya'yı işgal etmek ve daha önce Türkiye Selçuklu Devleti ile imzalanan Nürnberg ve Edirne antlaşmalarını Sultan II. Kılıç Arslan ve oğlu Kutbeddin Melikşah'a yeniden tatbik ettirmek için Konya'yı işgal etmekten başka bir yol bulamamıştır. 1096'da ilk başkent İznik'i kaybetmenin acısı hâlâ taze iken Konya'nın kuşatma altına alınması ve işgal edilmesi otoritesini kaybeden Sultan II. Kılıç Arslan, devlet erkanı ve halk için üzücü olmuştur. 18 Mayıs 1190'da işgal edilen Konya iki gün boyunca yağmalanmış ve birçok insan Konya'nın müdafaasında ve şehrin işgali sırasında hayatını kaybetmiştir. Alman Haçlı ordusu 19 Mayıs 1190'da antlaşma imzalanana kadar kente bulunan evleri, sarayları ve meskenleri yağmalamıştır. Kıymete haiz ziynet eşyalarından tutun, binek hayvanlara ve tahıl ambarlarına kadar Alman Haçlı askerlerinin ellerinin uzandığı ve gözlerinin gördüğü her şey talan edilmiştir.

Netice itibarıyla Kudüs'ü geri almak ve Selahaddin Eyyubî'ye bir ders vermek amacıyla başlatılan Üçüncü Haçlı Seferi, Türkiye Selçuklularının, 1096 yılında başkentleri olan İznik'i kaybettikten sonra, Anadolu'nun içlerine çekilip yeni merkez yaptıkları Konya'nın da işgal edilmesine yol açmıştır. Ancak İznik'in işgal edilerek Bizans'a teslim edildiği koşullar ile Konya'nın işgal edildiği sıradaki koşullar arasında önemli farklılıklar bulunmaktaydı. Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa'nın Bizans İmparatoru II. Isaakios Angelos ile ilişkilerinin iyi olmaması ve Alman ordusunun nihai amacının Konya'yı almak değil de Akka'ya ulaşmak olması Konya'nın işgal edilip yağmalanmasından sonra Selçuklulara bırakılmasına neden olmuştur. Alman imparatoru Frederick I. Barbarossa, Sultan II. Kılıç Arslan ve oğlu Kutbeddin Melikşah ile Nürnberg ve Edirne antlaşmalarının koşullarını içeren yeni bir antlaşma imzalamış ve antlaşma imzalandıktan sonra Konya'dan ayrılmıştır.

KAYNAKÇA

Ana Kaynaklar

Aksarayî, Kerimüddin Mahmud, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK, Ankara, 2000.

Anna Komnena, *Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi: Malazgirt'in Sonrası*, (Çev. Bilge Umar), İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1996.

Ansbert, *Historia de Expeditione Frederici Imperetoris*, (İng. çev. G. A. Loud), *The Crusade of Frederick Barbarossa*, The History of Expedition of the Emperor Frederick and Related Texts, Ashgate Publishing Company, Surrey, 2010.

Bernard, Ernoul, *Chronique d'Ernoul, et de Bernard le Tresorir*, Par M. L. de Mas Latrie, Libraire de la Société de L'histoire de France, Paris, 1871.

Chronicle of the Third Crusade, A Translation of The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi, (trc. H. J. Nicholson), Routledge, Londra and New York, 2019.

Epistola de Morte Friderici Imperatoris, Neşr. A. Chroust, *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I, MGH Scriptorum*, nova series, V, Berlin 1928, s. 173-178.

Gregory Abü'l Farac (Bar Hebraeus), *Abü'l-Farac Tarihi*, c. II, (Çev. Ö. R. Doğrul), TTK, Ankara, 1950.

Historia Peregrinorum, neşr. A. Chroust, *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I, MGH Scriptorum*, Nova Series, V, Berlin, 1928, s. 116-172.

İbn Bibi, *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fî'l-umûri'l-'Alâ'iyye*, c. I, (Çev. Mürsel Öztürk), T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.

İbn Kesîr, *el Bidaye ve'n-Nihaye*, c. XII, (Çev. Mehmet Keskin), Çağ Yayınları, İstanbul 1995. (2013 yılında Pdf haline getirilen eserinden alınmadır.)

İbn Şeddâd, *en-Nevâdirü's-Sultaniyye ve'l-Mehâsinü'l-Yûsufiyye*, (trc. D. S. Richards), The Rare and Excellent History of Saladin, Aldershot, 2002.

İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, c. XII, (Çev. Abdülkerim Özaydın), Bahar Yayınları, İstanbul, 1987.

Magni presbyteri annales Reicherspergenses, ed. Georgivs Heinricvs Pertz, *MGH SS* 17, Hannoverae, 1861.

Niketas Khoniates, *Historia (1180-1195)*, (Çev. Işın Demirkent), Dünya Yayınları, İstanbul, 2006.

Niketas, *O City of Byzantium, Annals of Niketas Choniates*, Translated by Harry J. Magoulias, Wayne State University Press, Detroit, 1984.

Süryanî Mikhail, *Vekayinâme 1042-1195*, İkinci Kısım, (Çev. Hrant D. Andresyan), (Basılmamış), 1944.

Tyrensis, Willermus, *Haçlılar Türklere Karşısında (1143-1184)*, c. III, (Çev. Ergin Ayan), Kronik Kitap, İstanbul, 2019.

Yazıcızâde Alî, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuznâme-Selçuklu Tarihi)*, Yay. Haz. Abdullah Bakır, Çamlıca Basım Yay. İstanbul, 2017.

Araştırmalar

Altan, Ebru, “Haçlı Ordularının Anadolu’da Geçtiği Yollar”, *Belleten*, LXV/243, 2001, s. 571-582.

Altan, Ebru, “Haçlı Ordularının Anadolu’da Selçuklu Topraklarına Son Girişi: İmparator Friedrich Barbarossa’nın Haçlı Seferi (1189-1190)”, *Tarih Dergisi*, Sayı 68 (2018/2), İstanbul, 2018, s. 15-30.

Ashcroft, Jeffrey, “Germany”, *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 519-527.

Ayönü, Yusuf, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, Ege Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2014.

Baykara, Tuncer, “Konya”, *DİA*, c. XXVI, TDV Yayınları, Ankara, 2002.

Brown, Miles, “Frederick Barbarossa and His Lost Crusade: An Examination of His Death and its Impact on the Third Crusade”, https://www.academia.edu/6985038/Frederick_Barbarossa_and_His_Lost_Crusade_An_Examination_of_His_Death_and_its_Impact_on_the_Third_Crusade_Miles_Brown_History_309_Section_303_Professor (E. T. 21.01.2020).

Cahen, Claude, *Osmanlıdan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2012.

Canard, M., “Cilicia”, *The Encyclopaedia of Islam (EL²)*, Vol II, E.J. Brill, Leiden, 1991, s. 37.

Demir, Fatih, *Orta Çağ Anadolu’sunda Denizli ile Konya Arasındaki Askeri Yol Güzergâhları (XII. Yüzyıl)*, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2018.

Demirkent, Işın “Haçlılar”, *DİA*, c. XIV, TDV Yayınları, İstanbul, 1996, s. 525-546.

Demirkent, Işın, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Dünya Yayınları, İstanbul, 1997.

Eickhoff, E., “Friedrich Barbarossa Anadolu’da, Sibilia Kalesi ve İmparatorun Ölümü”, *VII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, c. I, Ankara, 1970, s. 269-280.

Freed, John B., *Frederick Barbarossa: The Prince and the Myth*, Yale University Press, New Haven and London, 2016.

Hitti, Philip K., *Syria A Short History*, The Macmillan Company, New York, 1959.

Johnson, Edgar N., “The Crusades of Frederick Barbarossa and Henry VI”, *A History of the Crusades: The Later Crusades, 1189-1311*, Vol II, General Editor Kenneth M. Setton, Edited By

- R. L. Wolff & H. W. Hazard, The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London, 1969, s. 87-122.
- Koca, Salim, “Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?”, *Akademik Bakış*, X/20, Yaz 2007, s. 15-35.
- Lloyd, Simon, “The Crusading Movement, 1096–1274”, *History of the Crusades*, Edited by Jonathan Riley-Smith, Oxford University Press, New York, 1999, s. 35-68.
- Loud, G. A., “Frederick I Barbarossa of Germany (1122–1190)”, *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 472-475.
- Murray, Alan V., “Frederick V of Swabia (1167–1191)”, *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 477-478.
- Murray, Alan V., “Henry of Kalden”, *The Crusades An Encyclopedia*, Vol II, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 573-574.
- Nicolle, David & Hook, Christa, *The Third Crusade 1191: Richard The Lionheart, Saladin and The Battle for Jerusalem*, Osprey Punishing, New York, 2005.
- Nicolle, David, *The Third Crusade 1191*, illustrated by Christa Hook, Osprey Publishing, New York, 2006.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, TTK, 7. Baskı, Ankara, 2011.
- Papayianni, Aphrodite, “Byzantine Empire”, *The Crusades An Encyclopedia*, Vol I, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 188-196.
- Ramsay, W. M., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1960.
- Ramsay, W. M., *The Historical Geography of Asia Minor*, Adolp M. Hakkert Publisher, Amsterdam, 1962.
- Runciman, Steven, *Haçlı Seferleri Tarihi*, c. III, (Çev. Fikret Işıltan), TTK, Ankara, 1992.
- Savvides, Alexios G. C., “Qilij Arslan II of Rum (d. 1192)”, *The Crusades An Encyclopedia*, Vol VI, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006, s. 198-199.
- Sevim, Ali & Merçil, Erdoğan, *Selçuklu Devletleri Tarihi: Siyaset, Teşkilât ve Kültür*, TTK, Ankara, 1995.
- Sonian, Smihth, *Journey an Illustrated History of Travel*, New York, 2017.
- Turan, Osman, *Selçuklu Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, İkinci Baskı, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1969.
- Turan, Osman, *Selçuklular ve İslâmiyet*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1980.
- Turan, Osman, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, TTK, Ankara, 1958.
- Vasiliev, A. A., *History of the Byzantine Empire (324-1453)*, Vol II, The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee and London, 1971.

RESİMLER

Resim-1: On ikinci yüzyılın sonunda Bizans İmparatorluğu⁸³

⁸³ Aphrodite Papayianni, "Byzantine Empire", *The Crusades An Encyclopedia*, Vol I, Editor Alan V. Murray, ABC-CLIO, Santa Barbara, California 2006, s.189.

Resim-2: Alman imparatoru Friedrich I. Barbarossa Çanakkale Boğazi 'na kadar geldiği güzergâh⁸⁴

Resim-3: Alman imparatoru Friedrich I. Barbarossa Anadolu 'dan geçtiği güzergâh⁸⁵

⁸⁴ Ansbert, *Historia*. s. XI.

⁸⁵ Ansbert, *Historia*., s. XII.

Resim-4: Konya Kalesi'nin Pazar Kapısı'nı gösteren XIX. yüzyılın ortalarına ait bir gravür (Charles Texier, *Description de l'Asie mineure, Paris 1849, II, lv. 97*)⁸⁶

Resim-5: Alaeddin Köşkü'nün kalıntılarının XIX. yüzyıl sonundaki durumunu gösteren fotoğraf (Sarre, *Reise in Kleinasien, IV. XVII*)⁸⁷

⁸⁶ Tuncer Baykara, "Konya", *DİA*, c. XXVI, TDV Yayınları, Ankara 2002, s. 183.

⁸⁷ Baykara, "Konya", *DİA*, XXVI, s. 186.